

**Geschichte der geistlichen Stiftungen, der adlichen
Familien, so wie der Städte und Burgen der Mark
Brandenburg**

[Urkunden-Sammlung für die Orts- und spezielle Landesgeschichte]

Riedel, Adolph Friedrich

Berlin, 1862

CXIV. Das Kloster Arendsee gestattet dem Rathe der Stadt Arendsee unter schweren Bedingungen die Feier des Gottesdienstes in der von letzterem in der Stadt erbauten Kapelle, am 13. April 1381.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55716](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55716)

CXIV. Das Kloster Arendsee gestattet dem Rathe der Stadt Arendsee unter schweren Bedingungen die Feier des Gottesdienstes in der von letzterem in der Stadt erbauten Kapelle, am 13. April 1381.

In nomine domini Amen. Quia omnia, que sub globi lunaris ambitu in humane Industrie disponendis actibus Rite contextuntur, ad noxam obliuionis propter imperfectionem condicionis humane vergere conantur, Si non codicillares pagine roborate fuerint litteris et figuris, Hinc est, quod nos Johannes prepositus, Alheydis priorissa totusque Conuentus monasterii Beate Marie virginis in Arnesse ordinis sancti Benedicti verdenfis dyocelis ad vniuersorum noticiam presenciam audiencium vel videncium, et quorum interest vel sua crediderint interesse, deducimus per presentes recongnoscendo publice protestantes, Quod prouidi et discreti viri Johannes naghel, franko sartor, Johannes Parleberch, Heyno Coper, henninghus Pentzemann, Johannes Crantz, Conradus lychterveld, Theodericus hyllen, Nycholaus tybben, Wyllekinus longus, Heyno Ortghis, Consules nostri oppiduli Arnesse, vna cum consensu omnium ciuium et communium ibidem morancium coram nobis personaliter constituti Internis votis nobis humiliter supplicarunt, Vt in Capella, ex nostro consensu, permissione, voluntate et fauore pridem per dictos consules et communes in ipso oppido Arnesse fundata, Infaurata, similiter et constructa et postea nobis consencientibus in honorem Sanctorum, Scilicet Beate Anne, Johannis Baptiste, Mathie apostoli et katherine virginis nouiter dedicata, celebrari permitteremus in perpetuum sollempnia diuinorum ex causis et rationibus dictos consules et communes mouentibus in hac parte. Tum vt dictus populus tempore Gwerrarum propter hostiles insidias vel incurfus eo, quod dictum oppidum non est muratum, ecclesiastica gaudere valeat immunitate, se et res suas in dicta Capella et ipsius cymiterio securius conseruando, Tum propter debilium, valitudinariorum et iam emeritorum impotenciam, qui propter aliquam vie distanciam Matricem Ecclesiam tempore festiuo commode nequeunt visitare, Tum propter diuini cultus magificenciam, qui tanto plus crescendo germinat et fructificat germinando, quanto magis Sancta et Inmaculata et semper sine ruga virgo mater ecclesia templis et Oratoriis rite fuerit dilatata. Nos quidem igitur Prefati Johannes prepositus, Alheydis priorissa totusque Conuentus Sanctimonialium vbi supra In vnum capitulariter congregati saniori consilio habito super propositis et petitis memoratorum consulum et communium desideratis precibus annuere cupientes propter causas superius enarratas, ipsos quoad preces eorum admisimus, exaudiuimus et hiis presentibus exaudiuimus, Volentes, dantes, Concedentes, Indulgentes dictis Consulibus et Communibus et hiis presentibus in perpetuum sanxientes, quod Cappella in dicto nostro oppido Arnesse perpetua cappella debet manere et subsistere absque aliqua retractacione nostra et sine omni Impedimento et reuocacione omnium nostrorum et successorum nostrorum ad celebrandum diuina officia perpetualiter in eadem. Ne tamen nostre matri seu parrochiali ecclesie vel nostro monasterio occasione dicte Cappelle et diuinorum in ea celebrandorum deinceps in aliquo derogetur, specialiter pro diuinis ibidem obseruandis taliter duximus ordinandum et his presentibus volumus, ordinamus, statuimus et firmamus, quod ammodo et in perpetuum in dicta Cappella omni septimana per annum concurrente, tum due misse et non plures deuocius celebrentur, Vna missa cantando omni die dominica per annum concurrente debet celebrari post primam nostram missam et predicacionem seu symbolum generale, quod in ecclesia nostra parrochiali omnibus diebus dominicis populis enarratur, Exorcismus eciam salis et aque cum aspercione et Circuicione cantando antiphonam vel Responsorium circa atrium dicte Cappelle debet fieri singulis diebus dominicis memoratis. In omni eciam feria quarta per

annum concurrente vna missa ibidem debet celebrari cantando vel legendo, prout tunc placuerit sacerdoti, Hiis tamen diebus duntaxat exceptis, Videlicet Natiuitatis Cristi, Pasche, Penthecostes, Assumpcionis beate Marie Virginis, dedicacionis maioris nostre ecclesie, festis et diebus seu festis cuiuslibet apostoli, et quandocunq; fuerit funus presens, et diebus commemoracionis animarum. In predictis enim diebus nec missas nec aliqua diuina in dicta cappella officia volumus vllatenus obseruari, quia tunc populus parrochialis in nostra Matrice ecclesia cum spiritu deuocionis debet interesse sollempniis diuinorum. Verum si Cappellanus seu presbiter in die quarte ferie quandocunq; in nostri et nostri monasterii legitimis arduis et necessariis causis et negociis ex nostro iussu et Commissione rationabiliter fuerit prepeditus, seu causa infirmitatis notabilis ipsum cogente, celebrare non poterit, extunc in tali quarta feria, quandocunq; huiusmodi impedimentum euenerit ex causis enarratis, missa in dicta Cappella non obseruabitur, sed vacabit. Cappellanus vero in dicta celebrantem seruabimus sub nostris oneribus et expensis, ipsumque ibidem ad celebrandum diuina officia deputabimus, Instituemus et destituemus seu reuocabimus, et nullus alius preter nos, quociens, vbi, quando videbitur nobis expedire. Inhibemus eciam dictis consulibus et communibus populis in oppido nostro Arnesse eorumque successoribus sub pena priuacionis huiusmodi graciae pro diuinis celebrandis ipsis in dicta cappella a nobis date et Indulte, ne ipsi per se per vel alios aliquem sacerdotem extraneum, preterquam nostre Curie et monasterii cappellanum nostris oneribus et expensis ad hoc, vt premititur, deputandum, in dicta cappella celebrare permittant vel assumant, publice vel occulte, nec celebrare procurent auxilio, consilio vel fauore, nisi hoc prius fuerit impetratum et habitum de nostra licencia et gracia speciali, quod si dicti Consules et Communes secus fecerint vel aliquomodo attemptare presumpserint, extunc dicta gracia et priuilegium sint irrita eo ipso nulliusque roboris et momenti. At uero donaciones, elemosinas et testamenta ad dictam cappellam pro ipsius structura vel alio quouis modo datas vel largiendas sic volumus moderari. Quicumque enim decessurus seu moriturus aliquid ad dictam Cappellam donauerit seu legauerit, Ille ante omnia et precipue pro deuocione sue intencionis ymagini nostri maioris altaris in Choro et dominabus nostris in Claustro pro reuerencia Beate Marie Virginis et pro salute anime sue dabit seu legabit pro posse suo, prout tunc deus in corde morientis destinauerit fieri et decreuerit moriturus. Quidquid autem a morituris vel a fanis, dato nobis et nostre maiori ecclesie tamen prius seu assignato legato vel testamento, vt premititur, donatum, legatum et ministratum fuerit dicte cappelle, Videlicet In pecuniis, Pecoribus, Vestimentis, Redditibus, Villis, Curiis, fundis, Agris, Clenodiis et rebus ac aliis parlamentis quibuscunq; dimidia porcio huiusmodi donacionis, elemosine vel legati principaliter ad structuram nostre maioris ecclesie realiter pertinebit, absque dictorum consulum et communium contradictione, Impedimento, fraude et colore, et alia huiusmodi donacionis vel legati dimidietas ad dictam cappellam spectabit, sine nostra contradictione et impedimento aliquali. Et ut nostre maiori ecclesie et dicte Cappelle de huiusmodi elemosinis et legatis seu legandis fidelius prouideatur, noster prepositus, quicumque pro tempore fuerit, debet ad hoc ordinare, eligere et statuere duas personas prouidas, ydoneas et honestas, Scilicet vnum ydoneum presbiterum de Clero nostre Curie et vnum probum et bone fame virum de communitate ciuium, custodes et conseruatores omnium legatorum, qui simul omni anno domino nostro preposito tamquam veri prouisores et Jurati per Juramenta eorum sanctis ewangelis corporaliter tactis rationabilem computacionem facient de omnibus elemosinis, Testamentis, donacionibus et legatis occasione dicte cappelle habitis et perceptis; dicti vero prouisores, quicumque pro tempore fuerint, de huiusmodi testamentis et legatis nichil debent dispo- nere et ordinare nec ea in aliquos vsus conuertere, nisi de nostra speciali licencia et consensu.

Infuper si ex euidenti necessitate noſtram maiorem eccleſiam in tecto vel in aliis ſtructure defectibus recuperari contingeret, protunc prouiſores dicte cappelle et alii, quorumcunq; interfuerit ſua putantes intereſſe, omnia et Singula dicte cappelle legata, quocunq; nomine cenſeantur, debent pro ſtructure noſtre parrochialis eccleſie in tali neceſſitatis articulo expendere, miniſtrare et erogare ſponte et libere ſine fraude. Sic ſimiliter, ſi dictam cappellam in ſuis edificiis recuperando fuerit neceſſarium reſtaurare, extunc eciam nos et noſtri ſucceſſores de noſtre maioris eccleſie elemoſinis, teſtamentiſ et legatiſ debemus et volumus pro ſtructure prefate Cappelle fideliter ſubuenire, expendere et miniſtrare, quando per conſules et Juratos ad hoc conſtitutos debite fuerimus requiſiti. Ceterum omnem ſacramentorum adminiſtracionem, quocunq; nomine cenſeantur, funeralium exequias, eccleſiaſticas ſepulturas, deſponſondorum copulaciones, mulierum poſt partum purgandarum, ſponſarum Intronizacionem, herbarum, luminum, palmarum, frondium et agni paſchalis benedictionem ſeu conſecracionem, pronunciacionem et promulgacionem Indulgentiarum, ſacramenta vnctionis et corporis Criſti populo ad infirmos comitanti et viſitanti dari ſolitarum, in dicta Cappella vel eius cymiterio fieri, exerceri, celebrari et tractari prohibemus et interdiciamus et hiis preſentibus excluſimus penitus et in toto, Eciam ſi talia ſint vel fuerint, que ſacramentiſ fuerint condeſpendencia vel annexa, ſub pena priuacionis et caſſacionis gracie et indulgentie antedictie. Porro calices, libros, vinum, oblatas et alia neceſſaria, que pro tempore ad dictam Capellam et eius cultum fuerint prouidenda, dicti prouiſores et Jurati procurabunt, noſtro tamen conſilio et conſenſu ſuper hoc ſpecialiter requiſito. In feſtiuitatibus patronorum Cappellule memorate, Scilicet Beate Anne, Natiuitatis et decollacionis ſancti Johannis Baptiſte et in feſtis ſanctorum Mathie apoſtoli, Beate katherine virginis et Dedicacionis ipſius, Prime veſpere per Capellanum noſtrum ad hoc a nobis ſpecialiter deputatum debent ibidem ſollempniter celebrari, et de mane in dictis feſtis ibidem ad populum ſermo fiet, Ita tamen, quod noſter Scolaſis ſiue noſtre parrochialis eccleſie campanarius et miniſter in officiis diuinis in dicta cappella faciendis nullo modo debet eſſe obligatus, mancipatus vel aliquatiter coaſtrictus, Sed de ſcolare ſeu miniſtro in dicta cappella miniſtrante prouidebunt ſub ſuis oneribus et expenſis dicti conſules et communes. Eciam noſter ſcolaris et noſtri monaſterii Campanarius et miniſter omnia ſua debita, deriuamina et emolumenta, tam in dicto oppido noſtro, quam in antiqua villa Arneſſe et eciam in aliis locis vbicunq; fuerint, totaliter optinebit, quocunq; nomine cenſeantur, de conſuetudine vel de Jure, nec occasione predictie capelle dictum ſcolarem ſeu campanarium, quicumq; pro tempore fuerit, quo ad fructus ſuos et iuſticias racione matricis eccleſie hucvſq; ſibi deditos volumus eſſe quodammodo circumuentum. Si vero dicta cappella deſtructa fuerit per ignem vel ex vetuſtate ſeu alio caſu qualicunq; eſſe deſierit, Extunc dicti conſules et communes, quam cito facultatibus ſuppententibus dictam cappellam denuo reedificare poterunt, ipſam ſine noſtra contradictione, Impedimento et ſine noui operis denunciaſione libere reedificabunt ſub deductione ſuarum expenſarum et onerum, ac nichilominus reconſecrari et dedicari a dyoceſano vel eius Suffraganio procurabunt, Dictis conſulibus et communibus omnia ad huiuſmodi dedicacionis actum neceſſaria legitime expenſuris, Duabus eciam miſſis cum aliis ſuperius habitis et conceſſis in dicta cappella poſt ipſius dedicacionem, reconſecracionem ſeu reconciliacionem, ſi, quod abſit, fortaliſ contingerit [ſic!], poſtea ſicut prius perpetualiter obſeruandis. Preterea oblacionum et offertoriorum obuencionem in dicta cappella prouenientes per cappellanum noſtrum per nos ad hoc ſpecialiter deputatum volumus eſſe et decernimus colligendas, qui ea vel eas collecta vel collectas Prioriſſe, que pro tempore fuerit, quocienſcunq; et quando ab ipſo exigenti [exigentur?], ad clauſtrum totaliter et fideliter preſentabit, nulli alteri poteſtate data et conceſſa ad huiuſmodi offertoria ſuſtollenda. De

petitionibus vero, que in festiuitatibus dicte Cappelle superius memoratis ibidem cum tabulis vel ymaginibus fiunt, dimidietatem ipsius Cappelle prouifores et Jurati nobis dabunt, et alia dimidietas ipsius cappelle translibit ad structuram. Dederunt insuper dicti consules et Communes nobis et monasterio nostro viginti marcas in prompto et expedite argenti Brandenburgensis in vsus nostros conuersas pro quadam reuerencia et perpetuo memoriali gracia supradicte. Si vero dicti Consules et Communes, Prouifores et Jurati, necnon quicumque alii contra premissa et quodlibet premissorum fecerint, vel ea infregerint, non obserauerint, vel contraire presumpserint aliquo modo, in toto vel in parte, aliter quam superius est expressum, Extunc presens priuilegium, gracia seu Indulgencia debent esse nulla, Que omnia et Singula eciam extunc reuocamus, Cassamus, Irritamus et eciam hiis presentibus, quocumque alio priuilegio, gracia vel Indulgencia non obstantibus, penitus annullamus. Hec omnia et Singula premissa Nos prefati Johannes prepositus, Alheydis priorissa Totusque Conuentus monialium in Arneffe vna cum omnibus nostris successoribus quandolibet in futurum promittimus in solidum bona fide fideliter obseruare, sine Impedimento, contradictione, fraude et colore, predictis consulibus et Communibus et eorum successoribus in perpetuum et in eum. Actum et datum in dicto monasterio nostro arneffe, Anno domini Millesimo Trecentesimo Octuagesimo primo, In vigilia Pasche, Presentibus honorabilibus et discretis viris Dominis Johanne herwici, preposito Sanctimonialium in Creuzeze, Jacobo plebano in Cowlitze, Johanne plebano in Neylinge, Johanne plebano in Sannem, Nycholao plebano in Leppyn, Hincrico plebano in Ghentzin, et Johanne Luttekeman, perpetuo vicario in monasterio beate virginis Soltzwedelensi, Presbiteris dicte verdenis dyocesis, Testibus ad premissa vocatis specialiter et Rogatis. In quorum omnium euidentius testimonium Sigilla nostre prepositure et Conuentus in Arneffe cum certa sciencia hiis presentibus sunt appensa.

CXV. Das Kloster Arendsee verstatet dem Flecken Arendsee die Annahme eines eignen Priesters zum Messhalten in der Johannisapelle, am 6. Mai 1445.

Wy Mychael Arntzee, prouest, Sophia Crusemarke, priorinne vnde de ganze meyne Conuent desz klosters Arntzee, Ordens Sancti Benedicti, Bekennen eyndrechtigen in dissem breue, dat wy wulbordet vnde toftadet hebben vnde toftaden dem Rade vnzes Blekes Arntzee vnde den vorstendern Sancti Johannis vnde meynen Inwonern vnzes Ergnanten blekas, dat se sik mogen vorfin eynen prester to holdende, de gode to loue vnde siner leuen moder marien vnde allen hilgen to der weken twe missen moge holden ju der Cappellen Sancti Johannis, Des midwekens de eynem, desz fridages de andern, so alz dat neyn hilgen dach sy, So schal doch de prester de missen nicht vallen laten, men he schal se holden vor edder na. Weret ok, dat eyn jegenwordich liek wer, so schal doen dem geliken vnd grote memorien vp dat he der parren nicht en schade. Ok so schal de Rad desz blekes med deme proueste mechtich weszen der beuelinge, weme se de misse willen beuelen to holdende. Desz willen wy Radmanne vnde vorstender Ergenant sodenne beuelinge betern binnen dren Jaren med renten, so men mach maken, med hundred lubeschen